

теоретичного дослідження сутності злиття та поглинання. Вивчення теоретичної бази дає можливість визначити вплив функціонування олігополії на процес управління ризиками підприємства.

Література

1. Господарський кодекс України [Текст]. – Господарський процесуальний кодекс України / Міністерство юстиції України. – Офіц. вид. – К. : Ін Юре, 2008. – 320 с.
2. Вэриан Хэл Р. Микроэкономика. Промежуточный уровень. Современный подход : учеб. для студ. вузов, обучающихся по экон. спец. / Х.Р. Вэриан ; ред. пер. с фр. Н.Л. Фролова. – М. : Издательское объединение «ЮНИТИ», 1997. – 767 с. – (СЕУ).
3. Пиндайк Р.С. Микроэкономика / Р.С. Пиндайк, Д.Л. Рабинфельд ; пер. с англ. С. Жильцов, А. Железниченко. – 5. междунар. изд. – СПб. : Питер ; М. ; Нижний Новгород ; Воронеж : [б. и.], 2002. – 606 с.
4. Чеканский А.Н. Микроэкономика: Промежуточный уровень: учебник для студ. вузов, обуч. по направлению 080100(521600) "Экономика" / А.Н. Чеканский, Н.Л. Фролова ; Московский гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. Экономический факультет. – М. : Инфра-М, 2005. – 684 с.
5. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств / О.О. Терещенко ; Київський національний економічний ун-т. – Київ: КНЕУ, 2000. – 412 с.
6. Королькова Е.М. Реструктуризация предприятий / Е.М. Королькова. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 80 с.
7. Положення про порядок реструктуризації підприємств. – Затверджено Наказом ФДМУ від 12 квітня 2002 р., № 667 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 19. – С. 37-45.
8. Мазур И.И. Реструктуризация предприятий и компаний : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по экон. спец. / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро ; общ. ред. И.И. Мазур. – М. : Экономика, 2001. – 453 с.
9. Количество сделок слияний и поглощений в Украине в 2012 году выросло в пять раз // Дело [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://delo.ua/finance/kolichestvo-sdelok-slijanij-i-pogloschenij-v-ukraine-v-2012-godu-vyr-192920/?supdated_new=1369173188.
10. Сущность, виды и формы реструктуризации предприятий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pmgqu.dp.ua/social/restruk.html>

УДК 332.8

Оленічева Ю.О.,
к.е.н., доцент кафедри економічних дисциплін
Донецький інститут туристичного бізнесу

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ БАГАТОКВАРТИРНИХ БУДИНКІВ ЯК ЗАСІБ ОПТИМАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ЖКГ

Постановка проблеми. Комунальне господарство України характеризується низькою якістю послуг, застарілими технологіями, високим зносом основних засобів (що перевищує 60%) і низькою енергоефективністю. За даними Інституту стратегічних досліджень, енергоємність послуг у 2,5-3 рази перевищує показники європейських країн. У сучасних умовах в Україні дуже важливим є підвищення енергоефективності будинків, реалізація енергозберігаючих заходів на підприємствах галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем житлово-комунального господарства і шляхів їх вирішення за допомогою реформування присвячені роботи багатьох учених, у тому числі В.Н. Амітана [1], С.В. Богачова [2], А.Л. Завади [3], Н.М. Потапової [1], В.В. Рибалки [4], Г.М. Семчука [5], В.І. Чиж [6]. У цих роботах пропонуються такі заходи щодо організації ефективного управління у сфері виробництва й надання житлово-комунальних послуг: більш чітке розмежування повноважень органів місцевого самоврядування й регіональних держадміністрацій у сфері житлово-комунального господарства; установлення економічно й соціально виправданих тарифів на послуги; передача комунальних підприємств у концесію; забезпечення державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сфері централізованого тепло- і водопостачання та водовідведення.

Багато вчених і фахівців відзначають можливість поліпшення фінансових результатів діяльності житлово-комунальних підприємств на основі ресурсозбереження. У той же час, багато практичних питань ресурсозбереження в галузях ЖКГ до кінця не розкрито.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо кластеризації багатоквартирних будинків з метою ефективного розподілення коштів місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У даний час підготовлений проект закону «Про енергоефективність будинків», що передбачає і енергетичну паспортизацію будинків, і державну підтримку тих, хто здійснює заходи щодо підвищення енергоефективності будинків. Разом із Європейським банком реконструкції і розвитку, створюється портал про енергоефективність у будинках. Передбачається, що він буде містити нормативну базу щодо даної сфери, варіанти технічних рішень, можливих для застосування, надасть змогу оцінити можливості щодо залучення кредитних коштів для термомодернізації будинків. Міжнародна фінансова корпорація, Всесвітній банк, ЄБРР готові надавати пільгові кредити для модернізації будинків. Але для цього необхідне створення мешканцями багатоквартирних будинків ОСББ, що відбувається не так швидко. Передбачається, що ОСББ укладатимуть з банками кредитні договори. А після фіксування енергозберігаючого ефекту частина коштів, витрачених на енергозбереження, буде повернена з держбюджету. Наприклад, у Словаччині й Болгарії по 20-25% від вартості заходів щодо підвищення енергоефективності будинків поверталось громадянам державою [7].

Результати впровадження енергозберігаючих технологій у системах теплопостачання країн Західної Європи, зокрема, у Данії, переконливо доводять, що значний резерв в економії ресурсів закладений на рівні кінцевого користувача, тобто безпосередньо у квартирах і службових приміщеннях [8, с. 35].

Переважна частина будинків в Україні (приблизно 60%) мають украй низькі показники енергоефективності. До них належать передусім панельні будинки і «хрущовки» [7].

Досвід, накопичений у країнах Балтії у сфері реформування ЖКГ, свідчить про можливості зниження енергоспоживання, а отже, для мешканців і витрат на оплату енергії всіх видів, як мінімум, на чверть первинної величини при вживанні заходів щодо поліпшення теплоізоляції будинків [9].

Дослідження вітчизняних і зарубіжних учених й енергоаудиторів показують, що за допомогою термомодернізації будинків можна вдвічі скоротити споживання тепла. Для цього необхідна заміна вікон, дверей, встановлення регуляторів на батареї та лічильників, а також ощадливе ставлення до споживання ресурсів.

При скороченні витрат при транспортуванні й розподілі води й тепла, меншому використанні газу й електроенергії при виробництві даних ресурсів підвищення тарифів не було б таким «хворобливим» для населення й підприємств галузі. У країнах Східної Європи підвищення тарифів на газ у два або навіть у три рази несуттєво вплинуло на рахунки за послуги ЖКГ. Це відбулося у результаті встановлення лічильників населенням, через що мешканці стали ощадливо споживати ресурси, а також за рахунок підвищення енергоефективності будинків [7].

У даний час багато житлових будинків потребують ремонту або заміни внутрібудинкових мереж тепло- і водопостачання. Однак унаслідок високого зносу житлового фонду коштів на нього не вистачає.

В умовах обмежених ресурсів проведенню ремонтних робіт має передувати комплексне дослідження з метою визначення фактичних витрат ресурсів, виявлення конкретних причин їх перевитрат та розробки оптимальних планів зниження витрат ресурсів у будинках.

Однак таке дослідження саме по собі також є витратним заходом. Витрати на нього окупаються лише після деякого часу. З огляду на той факт, що в Україні більша частина городян проживає в багатоквартирних будинках комунальної форми власності, обстеження має проводитися за рахунок коштів місцевих бюджетів [10; 11].

Фінансову відповідальність за низьку ефективність використання ресурсів у ЖКГ мають розділити населення й держава. Держава й органи місцевого самоврядування повинні відповідати за ефективність систем тепло- і водопостачання аж до житлового будинку, а населення – за ефективність використання ресурсів у житлових будинках. Це стимулюватиме його самоорганізацію та залучення на конкурсній основі структур, які займатимуться експлуатацією інженерних систем будинків.

Для більш ефективних витрат ресурсів необхідно виділити будинки, які в першу чергу потребують комплексного обстеження внаслідок підвищених витрат ресурсів, для виявлення причин таких витрат й, можливо, проведення ремонту або заміни мереж. При цьому кошти, призначені для ремонту, витрачатимуться більш ефективно, що дуже актуально в умовах їх обмеженості.

У цих цілях можна запропонувати проведення кластерного аналізу, який можна провести за двома параметрами – споживання води й тепла на квадратний метр площі житлового будинку на рік (рис. 1).

Для проведення кластерного аналізу необхідно здійснити збір даних щодо споживання ресурсів. З 1996 р. в Україні діє державна Програма поетапного оснащення житлового фонду засобами обліку й регулювання споживання води й теплової енергії, у якій відзначається, що налагодження обліку є одним із найважливіших заходів, спрямованих на ресурсозбереження.

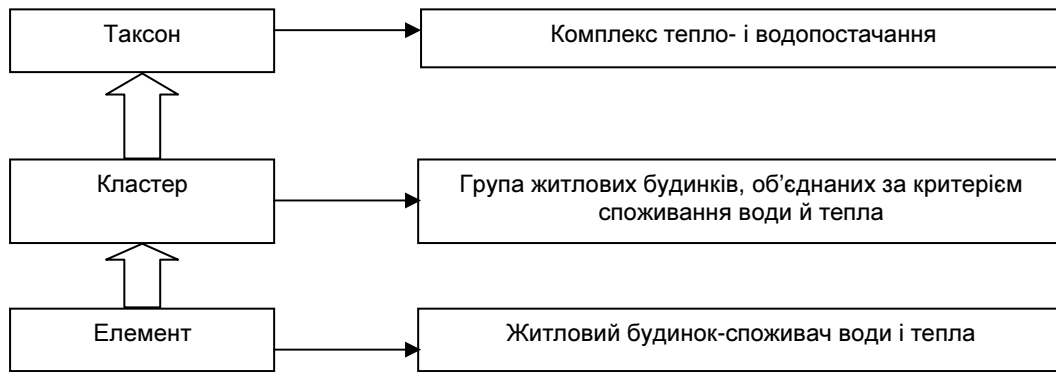

Рис. 1. Кластерний аналіз комплексу тепло- і водопостачання

Джерело: розробка автора

Збір даних можливо здійснювати на основі показань зазначених приладів. Причому немає необхідності очікувати стовідсоткового оснащення житлового фонду засобами обліку. Можна проводити аналіз наявної сукупності об'єктів, оснащених засобами обліку споживання води й теплової енергії.

Для кластеризації багатоквартирних будинків міста доцільно запропонувати неієрархічні методи кластерного аналізу, а саме метод k -середніх, тому що матиме місце велика кількість спостережень. До переваг методу k -середніх можна віднести простоту і швидкість використання, прозорість кластеризації.

Неієрархічні методи кластеризації представляють собою ітеративні методи дроблення вихідної сукупності. У процесі розподілу утворення нових кластерів відбувається доти, доки не буде виконане правило зупинки.

На відміну від ієрархічних методів, які не потребують попередніх припущень щодо кількості кластерів, для використання цього методу необхідно мати гіпотезу про найбільш імовірну кількість кластерів.

Алгоритм k -середніх формує k кластерів, розташованих на як можна більших відстанях один від одного. Вибір числа k може ґрунтуватися на результатах попередніх досліджень, теоретичних міркуваннях або інтуїції.

При використанні пропонованого методу задане фіксоване число k кластерів спостереження зіставляються з кластерами так, що середні в кластері (для всіх змінних) максимально можливо відрізняються один від одного.

Через те, що аналіз із використанням методу k -середніх потребує попереднього припущення про кількість кластерів, необхідно попередньо провести ієрархічний кластерний аналіз для довільної вибірки даних, наприклад 15, з аналізованої сукупності для визначення оптимальної кількості кластерів. Потім необхідно провести аналіз із використанням методу k -середніх для всієї досліджуваної сукупності. У результаті розбивки будуть утворені кластери з різними витратами ресурсів. У будинках, що належать до кластера з найбільшими витратами ресурсів, необхідно насамперед провести комплексне дослідження.

Для розбивки об'єктів на кластери із використанням методу k -середніх необхідно:

1. Здійснити первинний розподіл об'єктів за кластерами. Для цього випадковим чином вибирається число k , і на першому кроці такі точки вважаються "центрами" кластерів. При цьому кожному кластеру відповідає один центр. У результаті кожен об'єкт попередньо призначений певному кластеру.

2. Здійснити ітеративний процес. При цьому обчислюються центри кластерів, якими потім і далі вважаються покоординатні середні кластерів, після чого об'єкти знову перерозподіляються.

Процес обчислення центрів кластерів і перерозподілу об'єктів триває доти, доки не буде виконана одна з таких умов: кластерні центри стабілізувалися, тобто всі спостереження належать тому самому кластеру, що й до поточної ітерації; число ітерацій дорівнює максимально можливому їх числу.

Після розбиття об'єктів на кластери з використанням методу k -середніх необхідно перевірити правильність кластеризації (тобто оцінити, наскільки кластери відрізняються один від одного). Для цього розраховуються середні значення для кожного кластера. За успішно проведеної кластеризації будуть одержані середні, що сильно відрізняються для всіх вимірів або хоча б більшої їх частини [12].

Етапи аналізу споживання води й тепла в багатоквартирних будинках наведено на рис. 2.

Розбиття житлових будинків на кластери за двома запропонованими параметрами з використанням методу k -середніх можна здійснити за допомогою програм Statistica 8.0, SPSS 15.0. Зазначені програми дозволяють провести кластерний аналіз усіх багатоквартирних будинків м. Донецька, обладнаних приладами обліку. Апробуємо запропонований метод на 30 багатоквартирних будинках. Споживання ресурсів на рік на 1 м^2 площі 30 багатоквартирних будинків наведено у табл. 1.

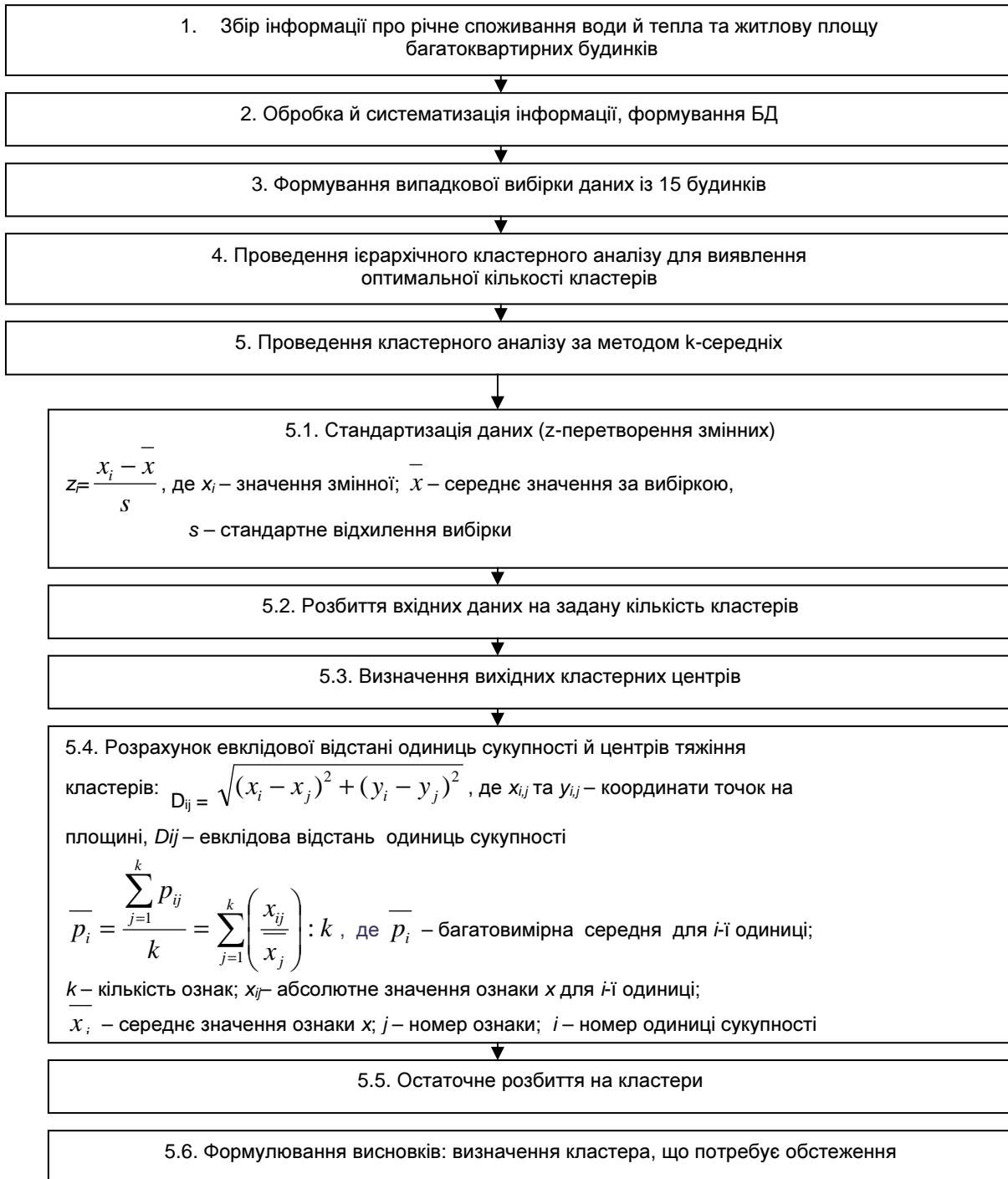

Рис. 2. Етапи аналізу споживання води й тепла у багатоквартирних будинках

Джерело: розробка автора [12]

Таблиця 1

Споживання ресурсів на рік на 1 м² площі багатоквартирного будинку

№ з/п	Споживання води на рік (м ³ на м ²)	Споживання тепла на рік (Гкал на м ²)
1	2	3
1	3,63760	0,09128
2	3,37600	0,10298
3	3,66760	0,09169
4	3,13767	0,08927

продовження табл. 1

1	2	3
5	4,03689	0,09928
6	3,64961	0,10131
7	3,73750	0,10123
8	3,64762	0,09224
9	5,73760	0,10132
10	4,03751	0,09997
11	3,63771	0,09886
12	3,73769	0,09179
13	3,64963	0,11128
14	3,89662	0,10283
15	2,99760	0,08979
16	3,53755	0,08929
17	3,98377	0,10031
18	3,63760	0,08127
19	3,89864	0,08998
20	6,00122	0,12067
21	3,77762	0,09139
22	4,98761	0,09769
23	4,99862	0,10976
24	4,99752	0,09872
25	5,45761	0,09999
26	4,87676	0,10976
27	5,06443	0,12282
28	3,64760	0,08133
29	3,55376	0,09111
30	3,66761	0,08129

Джерело: складено автором на основі опитувань

Скористаємося програмою SPSS.

Для визначення оптимальної кількості кластерів попередньо проведемо ієрархічний кластерний аналіз для 15 довільно взятих будинків (табл. 2).

Таблиця 2

Споживання ресурсів на рік на 1 м² площі 15 довільно взятих багатоквартирних будинків

№ з/п будинку	Споживання води на рік (м ³ на м ²)	Споживання тепла на рік (Гкал на м ²)
1	3,63760	0,09128
2	3,37600	0,10298
4	3,13767	0,08927
5	4,03689	0,09928
7	3,73750	0,10123
9	5,73760	0,10132
10	4,03751	0,09997
11	3,63771	0,09886
12	3,73769	0,09179
14	3,89662	0,10283
18	3,63760	0,08127
20	6,00122	0,12067
21	3,77762	0,09139
23	4,99862	0,10976
27	5,06443	0,12282

Джерело: складено автором на основі [12]

Порядок агломерації наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Порядок агломерації

Agglomeration Schedule						
Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	2	3	4	5	6	7
1	9	13	0,003	0	0	3
2	4	7	0,004	0	0	5
3	1	9	0,021	0	1	8
4	5	10	0,054	0	0	5
5	4	5	0,126	2	4	6
6	4	8	0,178	5	0	7
7	2	4	0,428	0	6	12
8	1	3	0,494	3	0	9
9	1	11	0,849	8	0	12
10	12	15	1,209	0	0	13
11	6	14	1,300	0	0	13
12	1	2	1,473	9	7	14
13	6	12	2,768	11	10	14
14	1	6	8,043	12	13	0

Джерело: складено автором на основі [12]

Коефіцієнти (відстані між кластерами) починають стрибкоподібно збільшуватися після 13 позиції, тому оптимальна кількість кластерів дорівнює 2. Дендрограму ієрархічної кластеризації наведено на рис. 3.

Dendrogram using Average Linkage (Between Groups)

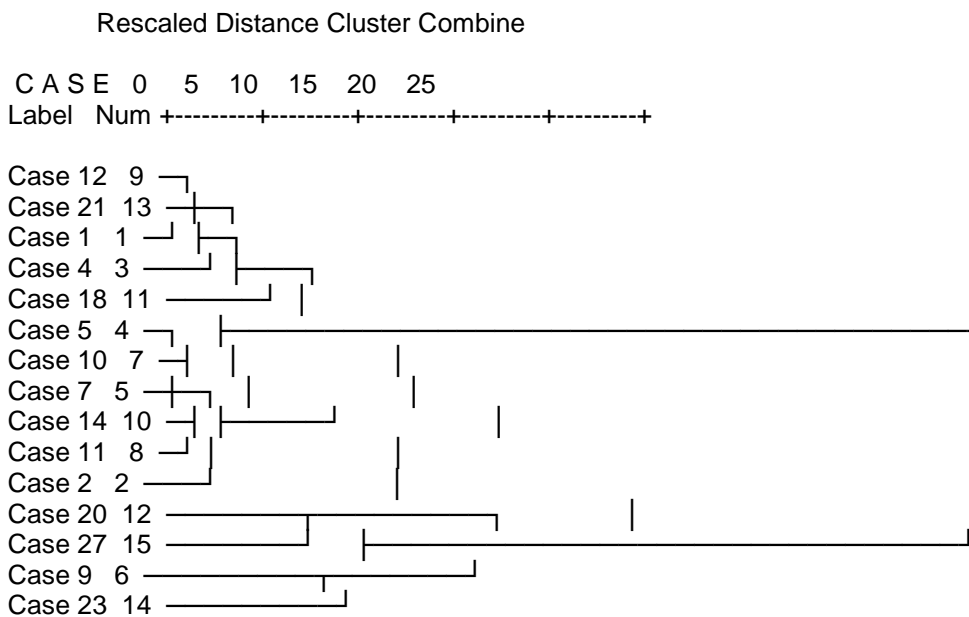

Рис. 3. Дендрограма ієрархічної кластеризації

Джерело: складено автором на основі [12]

Тепер проведемо аналіз за методом *k*-середніх для всіх 30 аналізованих будинків. Оскільки два обраних фактори чисельно відрізняються, необхідно виконати їх стандартизацію. Проведемо *z*-перетворення значень, що приводить значення всіх змінних до єдиного діапазону, а саме з -3 до +3, після чого розіб'ємо існуючий масив даних на 2 кластери за допомогою методу *k*-середніх (табл. 4).

Таблиця 4

Розбиття об'єктів на кластери за методом *k*-середніх

№ з/п будинку	Споживання води на рік (м ³ на м ²)	Споживання тепла на рік (Гкал на м ²)	zvar00001	zvar00001	Кластер
1	3,63760	0,09128	-0,57872	-0,62487	1
2	3,37600	0,10298	-0,91404	0,51688	1
3	3,66760	0,09169	-0,54027	-0,58486	1
4	3,13767	0,08927	-1,21953	-0,82102	1
5	4,03689	0,09928	-0,06691	0,15581	1
6	3,64961	0,10131	-0,56332	0,35391	1
7	3,73750	0,10123	-0,45067	0,34610	1
8	3,64762	0,09224	-0,56588	-0,53119	1
9	5,73760	0,10132	2,11304	0,35488	2
10	4,03751	0,09997	-0,06612	0,22314	1
11	3,63771	0,09886	-0,57858	0,11483	1
12	3,73769	0,09179	-0,45042	-0,57510	1
13	3,64963	0,11128	-0,56330	1,32683	1
14	3,89662	0,10283	-0,24671	0,50224	1
15	2,99760	0,08979	-1,39907	-0,77027	1
16	3,53755	0,08929	-0,70696	-0,81906	1
17	3,98377	0,10031	-0,13500	0,25632	1
18	3,63760	0,08127	-0,57872	-1,60170	1
19	3,89864	0,08998	-0,24412	-0,75173	1
20	6,00122	0,12067	2,45095	2,24316	2
21	3,77762	0,09139	-0,39924	-0,61414	1
22	4,98761	0,09769	1,15171	0,00065	2
23	4,99862	0,10976	1,16583	1,17850	2
24	4,99752	0,09872	1,16442	0,10116	2
25	5,45761	0,09999	1,75415	0,22510	2
26	4,87676	0,10976	1,00963	1,17850	2
27	5,06443	0,12282	1,25018	2,45296	2
28	3,64760	0,08133	-0,56590	-1,59584	1
29	3,55376	0,09111	-0,68618	-0,64146	1
30	3,66761	0,08129	-0,54025	-1,59975	1

Джерело: складено автором на основі [12]

Кількість об'єктів у кожному кластері наведено у табл. 5.

Таблиця 5

Кількість об'єктів у кожному кластері

Number of Cases in each Cluster		
Cluster	1	22,000
	2	8,000
Valid		30,000
Missing		0,000

Джерело: складено автором на основі [12]

Таким чином, найбільш численним є перший кластер. Остаточні кластерні центри представлені у таблиці 6.

Таблиця 6

Остаточні кластерні центри

Final Cluster Centers		
	Cluster	
	1	2
Zscore(VAR00001)	-0,54818	1,50749
Zscore(VAR00002)	-0,35159	0,96687

Джерело: складено автором на основі [12]

Відстані між остаточними кластерними центрами наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Відстані між остаточними кластерними центрами

Distances between Final Cluster Centers		
Cluster	1	2
1		2,442
2	2,442	

Джерело: складено автором на основі [12]

Розбиття об'єктів на кластери наведено на рис. 4.

Таким чином, житлові будинки, що належать до кластера № 2, мають потребу в проведенні обстеження внаслідок підвищених витрат ресурсів.

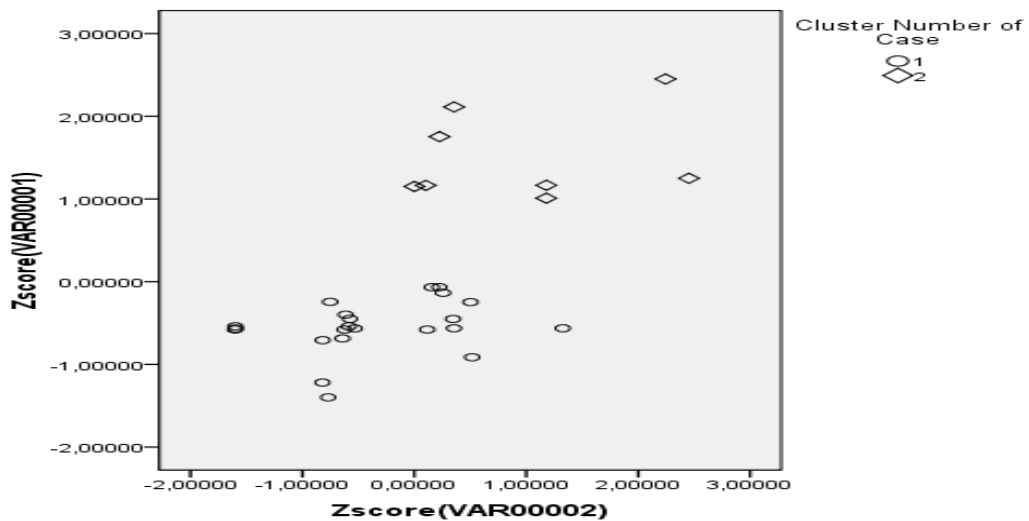

Рис. 4. Розбиття об'єктів на кластери

Джерело: складено автором на основі [12]

Розрахуємо ефективність використання кластерного методу для тепlopостачання.

Нормативні питомі опалювальні характеристики сучасних житлових будинків – 11,5 кг у.п. /м² за сезон [13], або 0,0805 Гкал. При цьому середні перевитрати теплової енергії на м² одним житловим будинком у першому кластері становлять 0,01358 Гкал, у другому –0,02709 Гкал.

Через те, що фактична собівартість тепла "Донецькміськтепломережі" становить 172,10 грн./Гкал, тільки ліквідація перевитрат теплової енергії в другому кластері в середньому на один житловий будинок дозволить досягти економії електроенергії на 11655 грн. у сезон, що на 5812 грн. більше ніж дозволила б заощадити в середньому на один житловий будинок ліквідація перевитрат у першому кластері.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, можна зробити висновок, що проведення кластерного аналізу за методом *k*-середніх для групи житлових будинків із попереднім ієрархічним

аналізом дозволить виділити будинки, що в першу чергу потребують ремонту або заміни мереж водо- і теплопостачання, а отже, уможливить підвищення ефективності використання обмежених коштів.

Література

1. Амитан В.Н. Формирование эффективного организационно-экономического механизма ресурсосбережения в жилищно-коммунальном хозяйстве Украины / В.Н. Амитан, Н.Н. Потапова // Экономика и право. – 2002. – № 2(3). – С. 5-10.
2. Богачов С.В. Проблеми результативності використання комунальних ресурсів міського господарського комплексу / С.В. Богачов, М.В. Мельникова // Економіка та держава. – 2005. – № 8. – С. 51-54.
3. Завада А. Жилищно-коммунальное хозяйство: проблемы отрасли с точки зрения антимонопольного законодательства / А. Завада // Экономика Украины. – 2000. – № 10. – С. 4-14.
4. Рыбалка А.Т. Сравнение альтернативных вариантов теплоснабжения жилья в городе / А.Т. Рыбалка, Ю.А. Оленичева // Менеджер. – 2006. – № 4(38). – С. 101-106.
5. Семчук Г.М. Реформа стосується всіх / Г.М. Семчук // Міське господарство України. – 2002. – № 3. – С. 2-10.
6. Чиж В.І. Формування економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги / В.І. Чиж // Економіст. – 2007. – № 8. – С. 49-51.
7. Кириченко И. Коммунальное хозяйство и кризис: платить придется нам / И. Кириченко // Зеркало недели. – 2009. – 7-13 ноября (№ 43). – С. 1, 14.
8. Заузелков В.И. Энергосбережение в Кемерово – реальность / В.И. Заузелков, Г.П. Чаплин // Экономика и управление. – 1997. – № 1-2. – С. 35.
9. Святецкий В. Плати и не спрашивай [Электронный ресурс] / В. Святецкий // Слово: еженедельник. – Режим доступа: <http://slovo.odessa.ua/index.php?idd=103&rub=1>.
10. Гнатюк В.И. Закон оптимального построения техноценозов / В.И. Гнатюк. – М. : Изд-во ТГУ – Центр системных исследований, 2005. – 384 с.
11. Хайтун С.Д. Феномен негауссовости социальных явлений [Электронный ресурс] / С.Д. Хайтун. – Режим доступа: <http://www.kudrinbi.ru/modules.php?name=Biblio&View=481>.
12. Алгоритмы кластерного анализа [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dea-analysis.ru/clustering-5.htm>.
13. Ромейко В.С. Самое слабое звено экономики ЖКХ России / В.С. Ромейко // Энергия: экономика, техника, экология. – 2003. – № 4. – С. 24-26.

УДК 330.4

Бойчук В.А.,
аспірант* кафедри АСМЕ
Проскурович О.В.,
к.е.н., доцент кафедри АСМЕ
Хмельницький національний університет

МЕТОДИ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Постановка проблеми. Розвиток світової економіки та швидкі темпи зміни ринкового середовища вимагають від керівництва та менеджерів підприємств дедалі більшої уваги до розв'язання стратегічних проблем, обумовлених перспективами розвитку підприємства.

Управління будь-яким підприємством в умовах ринкової економіки неможливе без планування господарської діяльності на всіх рівнях: стратегічному, оперативному, тактичному. Найважливішим є стратегічний рівень, на якому приймаються надзвичайно важливі для подальшого розвитку підприємства управлінські рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час розвитку економічної науки зарубіжними фахівцями функціонують різні школи стратегічного управління, що відображено в працях І. Ансоффа, Р. Акоффа, К. Боумена, Р. Девіда, С. О'Доннела, Б. Карлофа, У. Кінга, Д. Кліланда, Г. Кунца, Г. Мінцберга, М. Портера, Г. Саймона, А. Стрікланда, А. Томпсона, С. Хілла, В. Ефремова,

* Науковий керівник: Проскурович О.В. – к.е.н., доц. каф.